

Mikael Wigell, Vanhempi tutkija

KUUBA SIIRTYY CASTROJEN JÄLKEISEEN AIKAAN

ASEMANSA VAKIINNUTTANUT ARMEIJA TAKAA JATKUVUUDEN

Kuuban todennäköinen uusi presidentti Miguel Díaz-Canel on kovien haasteiden edessä. Suurin este on Kuuban valtion ja talouden militarisoituminen, joka hidastaa maan talouden vapauttamista ja estää demokraattiset avaukset tulevina vuosina.

Kuuban poliittinen tilanne on herkkä. Presidentti Raúl Castron odotetaan luopuvan tehtävästään huhtikuun 19. päivänä. Saarivaltio on ennenkuulumattoman poliittisen muutoksen edessä, sillä se saanee ensimmäisen ei-Castro-nimisen presidentin yli 40 vuoteen. Kokonainen sukupolvi historiallisesti merkittäviä johtajia on eläköitymässä. Samaan aikaan maan talous on peruskorjauksen tarpeessa. Neuvostoliiton mallin mukainen talousjärjestelmä takkuilee ja kärsii investointien ja kilpailukyvyn puutteesta. Köyhien määrä on kasvanut työttömyyden ja sosiaaliturvien leikkausten vuoksi.

Siitä huolimatta, että sosiaalinen tasa-arvo on Kuuban valtion keskeinen periaate, sen kahden valuutan järjestelmä kasvattaa tuloeroja.

Nykyään Kuuban valtion työntekijät saavat palkkansa ”kansallisessa valuutassa” eli Kuuban pesoissa (CUP), ja suurin osa maan talouden hinnoista noteerataan pesoissa. Matkailuala ja monikansalliset yritykset pyörivät kuitenkin ”kovalla valuutalla” eli Kuuban vaihdettavilla pesoilla (CUC). Tämä johtaa talouden vääristymiin ja hankaloittaa päätöksentekoa. Terveystieteiden ja julkisen koulutuksen laatu, joita pidetään vallankumouksen helminä, heikkenee. Kuuballa on myös demografinen ongelma vanhenevan väestön vuoksi.

Kuuba on saanut vuosien ajan merkittäviä apuja ja vientituloja Venezuelasta, joka on sen pääliittolainen ja hyväntekijä. Nyt kun Venezuelan talous on kaaoksessa, nämä tulonlähteet hupenevat.

Samanaikaisesti huononeva suhde Yhdysvaltoihin kääntää orastavat ulkomaiset investoinnit ja turismista saatavat tulot, jotka syntyivät Barack Obaman presidenttikaudella helpotetuista talouspakotteista. Donald Trumpin hallinto on asettanut uusia sääntöjä kieltämällä matkustamisen saarelle sekä transaktiot niiden yritysten kanssa, joita Kuuban armeija hallitsee. Se on myös korostanut Yhdysvaltain saartopolitiikkaa.

Kykeneekö Miguel Díaz-Canel selviytymään näistä sisäisistä ja ulkoisista haasteista? Hän on ensimmäinen Kuuban johtaja, joka ei ole taistellut vallankumouksessa, ja häneltä puuttuu siitä juontuva luonnollinen legitimitetti. Hänen pitää luoda oma poliittinen pääomansa nykyistä paremman

johtamisen avulla. Erityisesti nuoremmat kuubalaiset ovat kriittisiä hallintoa kohtaan ja odottavat muutoksia. Díaz-Canelin on kuitenkin pysyttävä vallankumouksen periaatteissa: hän ei voi vieraantua liikaa kommunistisesta puolueesta ja sen tukipilareista. Koska uusi presidentti on Castron valitsema, hän tuskin on radikaali uudistaja. Díaz-Canelille on luotu maine tehokkaana johtajana ja vaatimattomana kansanmiehenä. Ennen kaikkea hän on tyypillinen politiikan sisäpiiriläinen, joka on noussut puolueen sisällä pysymällä uskollisena ja pois julkisista parasvaloista. Nyt hänen on kyettävä toimeenpanemaan uudistuksia ”castrolaisuus” huomioiden.

Paljon riippuu myös Castrosta itsestään. Hän pysyneee kommunistipuolueen johtajana ja epävirallisena armeijan ylipäällikkönä. Castron ensisijainen tavoite on säilyttää yksipuoluejärjestelmään perustuva valtio, vaikka hän tietää kehitystarpeet. Hänen poikansa Alejandro on käytännössä Kuuban tiedustelupalvelun johtaja vastaten sisäisestä turvallisuudesta. Tytär Mariela puolestaan on kansalliskouksen jäsen ja kansallisen sekuaalikasvatuskeskuksen johtaja. Castroilta uusi presidentti voi odottaa tukea asteittaisiin taloudellisiin muutoksiin, mutta ei mihinkään

shokkihoitoihin, saati demokratisoitumiseen.

Raúl Castron huomattavin perintö on Kuuban valtion ja talouden militarisoiminen. Hallituksen keskeisiä tehtäviä on armeijan hallussaan. Sillä on vahvat tukahduttamisen välineet, varsinkin sisäministeriön sulauduttua asevoimiin. Tämä nostaa armeijan vahvaan asemaan, ja se voi tarvittaessa nujertaa orastavan hallinnon vastaisen liikehdinnän. Kuuballa on oikeastaan kaksinaipainen vallanjako: kommunistipuolue ja armeija. Castron ajattelussa asevoimat takaa yksipuoluejärjestelmän poliittisen jatkuvuuden.

Asevoimien vakiintunut asema saattaa vaikeuttaa talousuudistusten tekemistä. Kahden valuutan järjestelmän hävittäminen on kaikkein pikaisin tehtävä. Se mahdollistaisi hintasignaalien toimivuuden, antaisi päätöksentekijöille parempaa tietoa ja helpottaisi kotimaisen talouden avaamista ulkomaisille sijoituksille. Tämän pitäisi lisätä tuottavuutta, jonka puute on Kuuban talouden suurin ongelma. Asevoimat on kuitenkin kiinnostunut nykytilanteen säilyttämisestä. Monialayhtiö Gaesan avulla armeija hallitsee suurinta osaa yrityksistä, joiden liiketoimintaa tapahtuu ”kovan valuutan” aloilla, kuten kaupassa, matkailussa ja satamissa. Tästä syystä armeija luonnollisesti

hyötyy suhteettomasti nykyisestä talouden rakenteesta, mukaan lukien kahden valuutan järjestelmästä. Se tarvitsee hyvityksiä, jotta se luopuisi helpoista voitoista.

Kuuba on neuvotellut veloistaan uudelleen suurimman osan Pariisin klubin lainoittajiensa, Ranskan, Espanjan ja Britannian, kanssa sekä yksityisistä luotonantajista koostuvan Lontoon klubin kanssa, mikä voisi viitoittaa tietä kahdenväliseen rahoitukseen EU:n kanssa. Tällöin saarivaltion pitää ruveta jälleen maksamaan lainojensa kuluja. Se taas vaatii ulkomaisten reservivarojen rakentamista. Kuuban on poistettava esteet ulkomaisilta investoinneilta ja aloitettava vienti globaalisti kilpailukykyisin hinnoin.

Sekä Kiina että Venäjä ovat antaneet anteeksi suurimman osan lainoistaan Kuuballe. Vastineena ne ovat saaneet erityiskohtelua sijoituksilleen Kuubassa. Venäjä haittaa myös Lourdesin tiedusteluaseman uudelleen aktivoimisesta. Se sijaitsee vain 160 kilometrin päässä Yhdysvaltain mantereesta. Mikäli asema avataan uudestaan Yhdysvaltoihin kohdistuvalle signaalitiedustelulle, se näyttää suuntaa Kuuban tulevaisuudelle. /